

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1942.

Första kammaren.

Nr 1.

Sedan i kraft av § 49 regeringsformen och § 2 riksdagsordningen riksdagen sammankommit till lagtima möte här i huvudstaden lördagen den 10 januari 1942, sammanträdde riksdagens första kammare i den uti riksdagens hus för kammaren anordnade samlingsal samma dag,

Lördagen den 10 januari,

kl. 11 f. m.

Herr Nilsson, Johan, i Kristianstad framträdde till talmansbordet och yttrade: Mina herrar! Enligt grundlagens bud är det den ledamot, som bevisat de flesta riksdagarna, ålagt att föra ordet i kammaren till dess talman i vederbörlig ordning utsetts. Då jag nu kommit i denna belägenhet, så vill jag först begagna tillfället att hälsa alla såväl förutvarande som nytillkomna ledamöter hjärtligt välkomna.

Det nuvarande tidsläget är synnerligen påfrestande; det vittomfattande kriget pågår alltjämt, och någon begränsning av den förödelse, som åstadkommes, kan icke skönjas. Nog är mänskligheten ändå bra ofullkomlig i sin uppgift att styra världen, när det skall vara så, att trots att det stora flertalet vill arbeta på att tillvaron här på jorden skall bli dragligare och att frid skall råda, så äro dock nästan alla krafter för närvarande inriktade på att föröda omätliga värden och slå i spillror århundradens strävanden. Det måste snart bli en ändring, och vi hoppas, att den dagen snart skall randas. Klander har man måhända inte rättighet att uttala, men om man inte vill delta i någonting, som inte gillas, så har man både skyldighet och rättighet att värja sig för att påtvingas delta. Detta har svenska folket hittills ståndaktigt vidblivit genom att undvika äventyrliga förvecklingar under nu pågående krig. Vi få hoppas, att modet inte sviktar och att vi enigt uppbåda alla tillgängliga resurser för att undvika deltagande i världsstriden men samtidigt slå den säkraste vakt som kan åstadkommas om vår egen såväl andliga som materiella kultur. Lyckas vi härmed, böra vi ingalunda nå det målet enbart med tanke på egen bekvämlighet och välbefinnande, utan kan den nåden förunnas oss, så böra vi till tack härför vara inställda på barmhärtighet och hjälpsamhet mot nödlidande medmänniskor.

Helt visst skall denna kammare fortsätta med att samvetsgrant pröva vad tidsläget kräver och efter bästa förmåga med tillgängliga resurser tillgodose landets och folkets viktigaste och värdefullaste intressen. Med denna förhoppning förklarar jag nu detta första sammanträde öppnat.

Sedan herr ordföranden därefter intagit talmansplatsen, tillkännagav herr ordföranden, att han på grund av bestämmelsen i § 1 mom. 2 av kammarens ordningsstadga anmodat kammarskrivaren i tullverket Eric Carlén att, till dess sekreterare blivit utsedd, föra kammarens protokoll ävensom att herr ordföranden för tillfället anställt kanslibiträden och vaktbetjäning till erforderligt antal.

Upplästes och lades till handlingarna följande från justitiedepartementet ankomna

Protokoll, hållet inför statsrådet och chefen för justitiedepartementet den 8 januari 1942.

I anledning av stadgandet i § 32 riksdagsordningen hade statsrådet och chefen för justitiedepartementet anmodat tre bland de av riksdagen valde fullmäktige i riksbanken och tre bland fullmäktige i riksgäldskontoret att närvara vid den granskning av riksdagsmannafullmakter som skulle inför departementschefen företagas; och infunno sig nu av fullmäktige i riksbanken herrar A. Amnér, C. Jonsson och I. Anderson samt av fullmäktige i riksgäldskontoret herrar A. Örne, A. Lindqvist och E. Eriksson.

Till justitiedepartementet hade insänts fullmakter *dels* för 17 personer, som vid val i september 1941 för vissa valkretsar utsetts till ledamöter av riksdagens första kammare för en tid av åtta år, räknade från och med den 1 januari 1942, *dels ock* för 2 personer, som, efter det två platser övergått till Stockholms stads valkrets från andra valkretsar, vid nya röstsammanräkningar blivit utsedda till ledamöter av första kammaren för tiden från och med den 1 januari 1942 till den 1 januari 1946.

Vid granskning av fullmakterna framställdes icke någon anmärkning mot desamma.

Protokoll över granskningen jämte förteckning å de granskade fullmakterna skulle tillika med dessa överlämnas till första kammaren.

I ämbetet:
C. G. Bruno.

Den återopade förteckningen, som jämväl upplästes, lydde sålunda:

Förteckning

Å ledamöter av riksdagens första kammare enligt fullmakter, granskade inför chefen för justitiedepartementet den 8 januari 1942.

Stockholms stad.

1. F. d. förbundsordföranden Axel Löfgren i Äppelviken.
2. Häradshövdingen Erik Gösta Herman Siljeström i Stockholm.

Jönköpings län.

3. Lektorn Ivan Hjalmar Emanuel Pauli i Stockholm.
4. Lantbrukaren Allan Fredrik Adolf Holstenson i Alversjö.
5. Hemmansägaren Eskil Axel Albert Albertsson i Tenhult.
6. Mätareavläsaren Gustaf Emanuel Heüman i Jönköping.
7. F. d. domänintendenten Per Bernhard Nilsson i Landeryd.
8. Överläraren John Malkolm Valfrid Sandberg i Sommen.

Göteborgs och Bohus län.

9. Stenhuggaren Karl Herman Andersson i Rixö.
10. Fiskaren Frans Einar Hansson i Hönö.
11. Redaktören Karl Gustaf Karlsson i Munkedal.
12. Poststationsföreståndaren Oscar Emanuel Mattsson i Mällegården.
13. Lantbrukaren John Aron Gustavson i Guntorp.

Värmlands län.

14. Universitetskanslern Bo Östen Undén i Uppsala.
15. Redaktören John Erik Sandén i Karlstad.
16. Presidenten Karl Johan Daniel Schlyter i Malmö.

17. Förvaltaren Per Gustaf Björkman i Sunne.
18. Professorn Åke Ernst Vilhelm Holmbäck i Uppsala.
19. Stationsförmannen Johannes Pettersson i Kil.

Enligt § 2 i ordningsstadgan för kammaren anställdes nu upprop av kammarens ledamöter, varvid såsom frånvarande antecknades:

herr *Hagman*,
 » *Herlitz*,
 » *Gustafsson, Per*,
 » *Lindström*.

Upplästes tre till kammaren inkomna ansökningar, vilka jämte därvid fogade läkarintyg voro så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Under hänvisning till bilagda läkarintyg får jag värdsamt hemställa om ledighet från riksdagsarbetet fr. o. m. den 10 t. o. m. den 31 januari 1942.
 Stockholm den 8 januari 1942.

Oskar Hagman,
 genom
Elsa Hagman.

Att byråchefen *Oskar Hagman*, som sedan den 5 januari 1942 vårdas å Maria sjukhus på grund av Hemianopsia är förhindrad att under januari månad deltaga i riksdagsarbetet, varder härmed intygat.

Stockholm den 7 januari 1942.

Gösta Wessberg,
 leg. läk.

Till riksdagens första kammare.

Åberopande bifogade läkarintyg får jag värdsamt anhålla om ledighet från riksdagsgöromålen under tiden 10—20 januari 1942.

Tällberg den 8 januari 1942.

Nils Herlitz.

Härmed intygas, att professor *Nils Herlitz* på grund av tarmkatarr är urständsat att deltaga i riksdagsarbetet under tiden från den 10 januari t. o. m. den 20 januari 1942.

Stockholm den 7 januari 1942.

N. Svartz,
 leg. läk., prof.

Till riksdagens första kammare.

Med hänvisning till bifogade läkarintyg får jag värdsamt anhålla om ledighet från riksdagsarbetet under tio dagar från den 10 januari.

Benestad, Alvesta, den 9 januari 1942.

Per Gustafsson.

Att riksdagsman *Per Gustafsson*, Benestad, på grund av hjärtfel med astmatisk lungkatarr är förhindrad bevista riksdagsarbetet före den 21 januari 1942 intygas på heder och samvete.

Alvesta den 9 januari 1942.

A. Aaby-Ericsson,
 järnvägsläkare.

De begärda ledigheterna beviljades.

Vidare upplästes följande inkomna läkarintyg:

Härmed intygas, att redaktör *Rickard Lindström* på grund av sviter efter dubbelsidig lunginflammation med varbildning är oförmögen till arbete tills vidare och minst t. o. m. den 25 januari 1942.

Stockholm den 8 januari 1942.

N. Svartz,
leg. läk., prof.

Företogs val av talman; och utsågs därtill:

herr Nilsson, Johan, i Kristianstad med 140 röster.

Anställdes val av förste vice talman; och utsågs därtill:

herr Gränebo med 109 röster.

Företogs val av andre vice talman; och utsågs därtill:

herr Åkerberg med 98 röster.

Herr **talmannen** yttrade: Mina herrar! Efter det nu förrättade valet anhåller jag att få framföra å mina egna och vice talmännens vägnar ett värdsamt och hjärtligt tack för förnyat förtroende.

På framställning av herr talmannen beslöt kammaren att nu företaga val av sekreterare.

Valet företogs, och befanns efter valförrättningens slut hava blivit till sekreterare utsedd:

kanslirådet G. H. Berggren med 100 röster.

Kanslirådet Berggren fick nu företräda, underrättades, att han blivit av kammaren vald till sekreterare, och övertog protokollsföringen.

In fidem
Eric Carlén.

Tillkännagavs, att Kungl. Maj:t låtit genom offentligt anslag bjuda och kalla riksdagens samtliga ledamöter att måndagen den 12 innevarande månad kl. 11 f. m. infinna sig i slottskapellet samt, efter förrättad gudstjänst, enligt § 34 riksdagsordningen begiva sig till rikssalen för att där inhämta vad Kungl. Maj:t hade att meddela riksdagen.

Herr talmannen meddelade, att till kammarens förfogande överlämnats 80 inträdesbiljetter till rikssalen vid riksdagens öppnande, och hemställde, att fördelning av dessa biljetter proportionellt i förhållande till ledamotsantalet i varje valkrets finge ske genom sekreteraren.

Denna hemställan bifölls.

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 11.58 f. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Måndagen den 12 januari.

Kammaren sammanträdde kl. 10.30 f. m.

Herr talmannen yttrade, att han efter samråd med andra kammarens talman finge föreslå, det första kammaren ville besluta att vid sammanträde tisdagen den 13 innevarande månad företaga följande val, nämligen

dels av fyra ledamöter för att jämte talmannen tillsätta kammarens kansli och vaktbetjäning,

dels av fyra ledamöter för att delta i talmansöverläggningarna,
dels ock av två ledamöter att hava inseende över riksdagens kansli.

Detta förslag antogs.

Herr talmannen yttrade vidare, att han, likaledes efter samråd med andra kammarens talman, finge föreslå, det första kammaren ville besluta att företaga vid sammanträde, som komme att hållas torsdagen den 15 i denna månad, val av ledamöter och vid sammanträde påföljande dag val av suppleanter i de ständiga utskotten.

Vad herr talmannen sålunda föreslagit bifölls.

Ordet lämnades härefter till herr **andre vice talmannen**, som anförde: Jag ber att få hemställa, att första kammaren måtte besluta, att antalet suppleanter i de ordinarie utskotten, förutom utrikesutskottet, vad denna kammare beträffar måtte bestämmas till: för konstitutionsutskottet 15, för statsutskottet 19, för bevillningsutskottet 15, för bankoutskottet 9, för första lagutskottet 12, för andra lagutskottet 12 och för jordbruksutskottet 9.

Denna hemställan bifölls.

På framställning av herr talmannen beslöt kammaren nu, kl. 10.33 f. m., att ajournera sina förhandlingar till 10.45 f. m.

Till åtlydnad av Kungl. Maj:ts kallelse avgingo herr talmannen och kammarens ledamöter kl. 10.45 f. m. till slottskapellet, där riksdagspredikan hölls av direktorn för praktiskt-teologiska institutet vid universitetet i Uppsala, teologie doktorn Yngve Rudberg. Efter gudstjänstens slut begav kammaren sig till rikssalen, i vilken även andra kammaren infann sig.

Hans Maj:t Konungen kom tillstädes och öppnade riksdagen med det i protokollsbihanget införda tal.

Herr **talmannen** framträdde därpå och yttrade: Allernådigste Konung Eders Maj:t! Den korta tid, som förflutit sedan sista årets lagtima riksdag avslutades, har inte inrymt händelser, som kunna kallas avgörande för det riskfyllda

och bekymmersamma läge, som världspolitiken befinner sig uti. Alltjämt svävar ovisshet omkring oss och över oss. Ett blodigt och förödande krig pågår utan tecken till avbrott, och om Sveriges rike skall modigt hålla på sin neutrala självständighet, så behövs Konungens enande kraft för att samordna alla goda viljor till gemensamma fosterländska insatser. Visst ha inre angelägenheter givit anledning till bekymmer och missträkningar, och tänker jag därvid särskilt på det gångna årets klena skörd, som kunde givit icke blott oss själva en säkrare försörjning utan även givit oss tillfälle att hjälpa nödlidande medmänniskor i våra grannländer. Felslagna beräkningar få emellertid nu som så många gånger tidigare bäras och nya friska tag sättas i gång för att avhjälpa bristerna och om möjligt förebygga nya motgångar. Det väsentliga är emellertid, att vi icke avstå från att värja vår egen ståndpunkt, när det gäller rikets självständighet, huru stora än offren månde bli. Dessa uppoffringar få bäras, antingen de äro av personlig eller ekonomisk natur; ju större dessa äro desto större bliver ock ansvaret för att de rättvisligen och gagneligen användas. Riksdagen har med sin sammansättning av god vilja och erfarenhet skyldighet att lägga sig vinn om medverkan till att ingenting härutinnan åsidosättes. Eders Maj:t har påbörjat sitt 35:te regeringsår och fått bevittna, att den nationella endrårkten vuxit till en gemenskap, som i dessa orosfyllda tider är en ovärderlig tillgång för land och folk.

Denna utveckling har haft Eders Maj:t till främste målsman. Stor och uppriktig är också tacksamheten härför. Med varmaste välönskan till konung och konungahus anhåller jag nu att till Eders Maj:t få framföra första kammarens undersåtliga vördnad, tillit och trohet.

Sedan andra kammarens talman därefter i denna kammarens namn till Hans Maj:t Konungen framfört andra kammarens undersåtliga vördnad, fingo talmännen vardera mottaga, av herr statsrådet och chefen för finansdepartementet Wigforss ett exemplar av Kungl. Maj:ts propositioner nr 1, angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1942/43, nr 2, angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42 och nr 3, angående fortsatt giltighet för förskottsstaten för försvarsväsendet, m. m., samt av herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet Westman ett exemplar av Kungl. Maj:ts berättelse om vad i rikets styrelse sig tilldragit, varefter ceremonien å rikssalen avslutades och första kammaren enligt beslut, fattat före avtågandet från samlingsrummet, åtskildes vid utgången från rikssalen kl. 12.25 på dagen.

In fidem

G. H. Berggren.

Tisdagen den 13 januari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Företogs val av fyra ledamöter för att jämte talmannen tillsätta kammarens kansli och vaktbetjäning; och befunnos efter valförrättningens slut därtill hava blivit utsedda:

herr Björnsson	med 76 röster,
» Friggeråker	» 76 » ,
» Ström, Fredrik,	» 76 » ,
» Velandér	» 76 » .

Herr statsrådet *Bergquist* avlämnade

dels Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 4, med förslag till lag om ändring i vissa delar av strafflagen m. m.;

nr 5, med förslag till rättegångsbalk;

nr 6, med förslag till lag med särskilda bestämmelser angående stats- och kommunalmyndigheterna och deras verksamhet vid krig eller krigsfara m. m.;

nr 7, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 7 § lagen den 13 juni 1921 (nr 299) om förvaltning av bysamfälligheter och därmed jämförliga samfälliga ägor och rättigheter; samt

nr 9, angående ersättning i visst fall i anledning av yrkessjukdom, m. m.;

dels ock Kungl. Maj:ts skrivelse nr 10, om förordnande av en statsrådsledamot att utöva den befattning med riksdagsärenden, som jämlikt § 46 riksdagsordningen tillkommer en ledamot av statsrådet.

Anställdes val av fyra ledamöter för att deltaga i talmansöverläggningarna; och befunnos efter valförrättningens slut därtill hava blivit utsedda:

herr Bärq, Johan	med 68 röster,
» Johansson, Johan Bernhard	» 68 » ,
» Larsson, Sam	» 68 » ,
» Tjällgren	» 68 » .

Företogs val av två ledamöter att hava inseende över riksdagens kansli; och befunnos efter valförrättningens slut därtill hava blivit utsedda:

herr Tamm	med 61 röster,
» Wahlmark	» 61 » .

Föredrogs och lades till handlingarna Kungl. Maj:ts nästlidna dag på rikssalen överlämnade berättelse till 1942 års lagtima riksdag om vad i rikets styrelse sig tilldragit.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts under gårdagen på rikssalen överlämnade propositioner nr 1, angående statsverkets tillstånd och behov under bud-

getåret 1942/43, nr 2, angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42, och nr 3, angående fortsatt giltighet för förskottsstaten för försvarsväsendet, m. m., blevo dessa propositioner bordlagda.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet riksdagens år 1941 församlade revisorers berättelse om verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning för tiden 1 juli 1940—30 juni 1941.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet riksdagens år 1941 församlade revisorers berättelse angående riksbanken.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet riksdagens år 1941 församlade revisorers berättelse om verkställd granskning av riksgäldskontorets tillstånd och förvaltning för tiden 1 juli 1940—30 juni 1941 m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott justitieombudsmannens till innevarande riksdag avgivna ämbetsberättelse.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott militieombudsmannens vid innevarande riksmöte avgivna ämbetsberättelse.

Föredrogs och bordlades Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 4—7 och 9.

Föredrogs och lades till handlingarna Kungl. Maj:ts skrivelse nr 10, med tillkännagivande, att Kungl. Maj:t förordnat statsrådet Thorwald Erik Natanael Bergquist att under innevarande lagtima riksdag utöva den befattning med riksdagsärenden, som jämlikt § 46 riksdagsordningen tillkommer en ledamot av statsrådet;

och skulle underrättelse om denna skrivelser innehåll genom utdrag av protokollet meddelas vederbörande utskott samt de ledamöter, som hava inseende över riksdagens kansli.

Ordet lämnades på begäran till herr **förste vice talmannen**, som anförde: Herr talman! Jag ber att få hemställa, att kammaren måtte besluta, att Kungl. Maj:ts propositioner nr 1—3 sättas sist på föredragningslistan för kammarens nästa sammanträde.

Denna hemställan bifölls.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 11.29 f. m.

In fidem
G. H. Berggren.